

LIBERECKÉ BETLÉMÁŘSTVÍ

Betlémy, původně vystavované v chrámech a zámeckých kaplích šlechty, přispívaly k upevňování katolické víry i na libereckém panství, které patřilo do porážky českého stavovského odboje rodu Redernů. Tradice se zakořenila tak, že nezanikla ani v důsledku zákazu stavění jeslí v kostelech císařem Josefem II.

V 19. století se naopak rozvinula, betlémy se nastěhovaly i do chudých venkovských a městských světnic. Technická dovednost libereckých řemeslníků se osvědčila při stavbě pohyblivých betlémů, které byly opatřovány hracími skříňkami se skladbami slepého komponisty Josefa Proksche, nebo chorály regenschoriho Floriana Schmidta. Obvyklou součástí velkých betlémů byly nápěvy z opery Čarostřelec, která se těšila oblibě tehdejších Liberečanů.

Jediný nám známý místní lidový řezbář, liberecký soukeník Josef Müller (1794? – 1868) prý stavěl každoročně pohyblivý betlém, kvůli němuž pravidelně rozebíral dva tkalcovské stavy a stěhoval je ze světnice.

V Liberci ale dominovaly papírové betlémy. Malované vycházely jistě z rukou malířů oltářních obrazů, a proto mezi jejich autory tušíme Philippa Leubnera (1732 – 1803) nebo malíře vedut Augusta Felgenhauera (tvorba 1810 – 1856).

Prvním malířem dochovaného díla je až Johann Florian Schafer – otec (1746 – 1828). Byl ceněn pro výborný pozorovací talent a smysl pro humor, s nímž zachycoval postavičky, které potkával v ulicích města Liberce.

Dalším malířem byl oblíbený portrétista zdejších měšťanů Jakob Ginzel. Jeho rodný dům stál v dnešní Moskevské ulici, kde se v otcově dílně vyučil truhlářskému řemeslu. Už od dětství spolu s bratrem Franzem stavěli betlémy. Franz na základě Jakobovi kresby vystríhoval z lepenky figury, podlepoval je další vrstvou kartonu a zpevňoval dřívky. Jakob je olejomalbou proměnil v malá umělecká dílka. Franz zhotoval chlévy, paláce, mosty, mlýny i skříňky s pastorální hudbou.

Díla obou zmíněných nalezla četné napodobitele. Patřil k nim malíř pokojů Liewehr v 80. letech 19. století.

Betlémařství vylepšovalo živobytí lidem nejrůznějších profesí. Malbou jesličkových figur byly známy Karlinky a Janův Důl. Vyhlášené liberecké předvánoční trhy se konaly o adventních nedělích a ještě v devadesátých letech 19. století bylo pod tzv. černým loubím domků ve Větrné uličce více než tucet prodejných míst s betlémařským zbožím. Každý si tam mohl zakoupit vše potřebné, figurky, malovaná pozadí, mech, součásti pro pohon mechanických betlémů i zrcátka, jejichž třpyt imitoval hladinu rybníků.

